

Olivier Micol

Briselē, 2020. gada 14. aprīlī

Eiropas Komisijas Nodaļas vadītājs
Tiesiskuma un patērētāju ĢD
C.3 nodaļa - Datu aizsardzība
Beļģija

Atsauce: OUT2020-0028

Godātais Mikola kungs!

Pateicamies, ka sazinājāties ar Eiropas Datu aizsardzības kolēģiju (EDAK) un lūdzāt padomu attiecībā uz ieteikumu projektu par lietotnēm, ko lieto cīņai pret Covid-19 pandēmiju. Apzinoties jautājuma steidzamību, EDAK 19. martā publicēja paziņojumu un nākošajā nedēļā plāno izdot pamatnostādnes par izsekošanu, zinātnisko pētniecību un attālināto darbu. Dažas valstu uzraudzības iestādes arī nacionālajā līmenī izstrādā pamatnostādnes savām valdībām un telesakaru operatoriem, lai sniegtu ieteikumus par to, kā vislabāk ievērot datu aizsardzības noteikumus. EDAK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu izstrādāt Eiropas mēroga koordinētu pieeju, ņemot vērā, ka mobilās lietotnes var kļūt par vienu no ierosinātajiem pasākumiem, kas dotu iespēju indivīdiem piedalīties cīņā pret pandēmiju. EDAK ir atkārtoti norādījusi, ka datu aizsardzības principu īstenošana un pamattiesību un pamatbrīvību ievērošana ir ne tikai juridisks pienākums, bet arī nepieciešamība, kas padarīs efektīvāku ikvienu datus balstītu iniciatīvu Covid-19 vīrusa izplatības apkarošanai un informācijas vākšanai deeskalācijas stratēģijām.

EDAK apzinās, ka uz konkrēto jautājumu nevar attiecināt visiem vienu piemērotu risinājumu un ka pieejamo iespēju izvēle prasa apsvērt daudzus faktorus, ieskaitot faktu, ka var tikt ietekmēta cilvēku veselība. Tāpēc iecerētie tehniskie risinājumi katrā konkrētā gadījumā ir rūpīgi jāizvērtē. Turklāt EDAK uzskata, ka uzsvērt, cik būtiski ir apspriesties ar datu aizsardzības iestādēm, lai nodrošinātu, ka personas dati tiek apstrādāti likumīgi, ievērojot personu tiesības un saskaņā ar datu aizsardzības tiesību aktiem, nozīmē spert soli pareizajā virzienā.

Lietotņu izstrāde būtu jāveic atbildīgi, datu aizsardzības ietekmes novērtējumā dokumentējot visus ieviestos integrētas privātuma aizsardzības un privātuma aizsardzības pēc noklusējuma mehānismus, un pirmkods būtu jāpadara publiski pieejams, lai pēc iespējas plašākas zinātnieku aprindas varētu to izpētīt.

Patlaban, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju, EDAK var koncentrēties tikai uz iecerēto lietotņu vispārējo mērķi, lai pārbaudītu, vai tās atbilst datu aizsardzības principiem, un uz mehānismiem, kas nodrošina iedzīvotāju tiesību un brīvību ievērošanu. Šādi rīkojoties, EDAK sagaida,

ka Komisija ierosinās atsevišķus elementus turpmākai izvērtēšanai, lai vajadzības gadījumā pielāgotu dokumentā minētās izvēles vai izpētītu jaunas tehniskās iespējas. EDAK katrā ziņā aplūkos šo jautājumu detalizētāk gaidāmajās pamatnostādnēs.

Šajā atbildē EDAK pievērsīsies konkrēti lietotņu izmantošanai kontaktu izsekošanai un brīdināšanai, jo tieši šai jomai ir jāpievērš lielāka uzmanība, lai līdz minimumam samazinātu iejaukšanos privātajā dzīvē, vienlaikus tomēr pieļaujot datu apstrādi sabiedrības veselības saglabāšanas nolūkā.

Gadījumā, ja šādas lietotnes izrādītos noderīgas sabiedrības veselības politikas īstenošanā, tās varēs sasniegt maksimālu efektivitāti tikai tad, ja tās izmantos pēc iespējas lielāka iedzīvotāju daļa, lai kopīgi cīnītos pret vīrusu. Jebkuras funkcionālas atšķirības, sadarbības trūkums vai pat individuālas variācijas lietotnes izmantošanā var radīt negatīvas sekas citiem, tādējādi samazinot lietotnes sanitāro efektu. EDAK stingri atbalsta Komisijas priekšlikumu par šādu lietotņu brīvprātīgu pieņemšanu – izvēli, kas indivīdiem būtu jāizdara, uzņemoties kolektīvo atbildību. Jānorāda, ka brīvprātīga pieņemšana ir saistīta ar individuālu uzticēšanos, tādējādi vēl skaidrāk ilustrējot datu aizsardzības principu nozīmi.

EDAK norāda, ka tas vien, ka kontaktu izsekošana notiek brīvprātīgi, nenozīmē, ka valsts iestāžu veiktā personas datu apstrāde noteikti ir balstīta uz piekrišanu. Ja valsts iestādes sniedz pakalpojumu, pamatojoties uz pilnvarām, kas piešķirtas ar tiesību aktiem, un saskaņā ar tajos noteiktajām prasībām, šķiet, ka visatbilstošākais datu apstrādes juridiskais pamats ir nepieciešamība veikt uzdevumu sabiedrības interesēs. Tādu valsts tiesību aktu pieņemšana, kas veicina lietotnes brīvprātīgu izmantošanu, neradot negatīvas sekas personām, kas to neizmanto, varētu būt šo lietotņu izmantošanas juridiskais pamats. Šādi likumdošanas pasākumi nebūtu jāparedz kā līdzeklis, lai panāktu obligātu lietošanu, un indivīdiem vajadzētu būt iespējai brīvi instalēt un atinstalēt lietotni pēc vēlēšanās. Šos tiesību aktus varētu papildināt ar atbilstošiem komunikācijas pasākumiem valsts līmenī šādu instrumentu popularizēšanai, izpratnes veicināšanas kampaņām un palīdzību nepilngadīgajiem, personām ar invaliditāti vai mazāk kvalificētām vai izglītotām iedzīvotāju grupām, lai izvairītos no atšķirīgas izpratnes par to lietošanu vai neskaidrām zināšanām par epidēmiju attīstību un iespējamās sašķeltības veselības jomā. Datu trūkums, ko rada indivīdu nevērīga apiešanās ar lietotni vai pat ierīces akumulatora bojājums var nopietni apdraudēt šo instrumentu vispārējo sabiedrisko lietderību.

Kontaktu izsekošanas lietotnēm nav nepieciešama individuālu lietotāju atrašanās vietas noteikšana. To mērķis nav sekot līdzi personu kustībai vai kontrolēt, kā tiek ievēroti ierobežojumi. Šādu lietotņu galvenā funkcija ir reģistrēt notikumus (saskarsmi ar inficētām personām), kas ir tikai iespējami un lielākās lietotāju daļas gadījumā var pat nenotikt, it sevišķi epidēmijas norimšanas periodā. Personas pārvietošanās datu vākšana kontaktu izsekošanas lietotņu gadījumā būtu datu minimizēšanas principa pārkāpums. Turklāt šāda rīcība radītu ievērojamus riskus drošībai un privātamam.

Veselības aizsardzības iestāžu un zinātnieku kompetencē ir noteikt, tieši par kādu notikumu jāvāc informācija, ja tas notiek, kur un kad tas tiek veikts, kā arī tas darāms saskaņā ar stingru nepieciešamības pārbaudi, kā to paredz tiesību akti, un tiem būtu jānosaka dažas no lietotnes funkcionālajām prasībām. Vēl viens strīdīgs jautājums ir informācijas par šādiem notikumiem glabāšana. Ir paredzēti divi galvenie scenāriji: lokāla datu glabāšana individuālajās ierīcēs vai

centralizēta to glabāšana. EDAK uzskata, ka abas alternatīvas ir izmantojamas ar nosacījumu, ka ir ieviesti atbilstoši drošības pasākumi un ka par pārziņiem var uzskatīt dažādas struktūras atkarībā no lietotnes iecerētā mērķa (piemēram, pārzinis un apstrādātie dati var atšķirties, ja mērķis ir, piemēram, sniegt informāciju lietotnē vai sazināties ar personu pa tālruni). Jebkurā gadījumā EDAK vēlas uzsvērt, ka decentralizētais risinājums vairāk atbilst minimizācijas principam.

Visbeidzot, šīs lietotnes nav sociālas platformas, kurām būtu jāizplata sabiedrībā trauksme vai jāizraisa jebkāda stigmatizācija. Patiesībā tām vajadzētu būt rīkiem, kas ļauj cilvēkiem sniegt savu ieguldījumu. Citējot vadlīniju projektu, to vienīgais mērķis ir *"Ļaut sabiedrības veselības iestādēm identificēt personas, kas ir kontaktējušās ar personu, kura ir inficēta ar Covid-19, un lūgt tām ievērot paškarantīnu, ātri veikt testus, kā arī vajadzības gadījumā konsultēt par turpmāko rīcību, piemēram, kā rīkoties, ja parādās simptomi"*. Veicot šādas darbības, ārkārtīgi svarīga ir apstrādāto datu kvalitāte. Pasākumi, kas jāveic, *"lai identificētu personas, kas ir kontaktējušās ar personu, kura ir inficēta ar Covid-19"*, nav viegli vai vienkārši. Personas informēšanu, izmantojot paziņojumu lietotnē, var veikt tā, ka lietotne apstrādā tikai nejauši izvēlētus pseidonīmus. Turklāt nepieciešams mehānisms, kas nodrošina, ka ikreiz, kad persona tiek atzīta par inficētu ar Covid-19, lietotnē ievadītā informācija ir pareiza, jo tā var izraisīt situāciju, kad citas personas tiek informētas par saskarsmi ar inficēto. Šāda mehānisma pamatā varētu būt, piemēram, vienreizējs kods, ko persona noskenē, saņemot testa rezultātu. Katrs atsevišķs kontakts ir jāveic tikai veselības aizsardzības iestādēm pēc tam, kad tās ir izvērtējušas pārlicinošus datus un izdarījušas šaurākos iespējamus secinājumus. Turklāt Komisijai būtu jāprecizē, kāda nozīme ir ieteikumos paredzētajam *"tās personas kontaktpersonu sarakstam, kurai pieder ierīce"*.

Algoritmiem, ko izmanto kontaktu izsekošanas lietotnēs, būtu jādarbojas stingrā kvalificēta personāla uzraudzībā, lai ierobežotu viltus pozitīvu un negatīvu rezultātu rašanos, un uzdevumu *"konsultēt par turpmāko rīcību"* nekādā gadījumā nevajadzētu pilnībā automatizēt. Ieteicams ieviest atzvana mehānismu, kad personai tiek piešķirts tālruna numurs vai saziņas kanāls, pa kuru tā var iegūt sīkāku informāciju no cilvēka. Turklāt, lai izvairītos no stigmatizācijas, šajā *"konsultācijā"* nevajadzētu izpaust nekādu informāciju, kas varētu ļaut identificēt citu datu subjektu, kā arī lietotnes vai tās daļas (piemēram, vadības paneļa, konfigurācijas iestatījumu utt.) izmantošanai nevajadzētu ļaut atkārtoti identificēt citas personas, kuras ir vai nav inficētas ar Covid-19. EDAK stingri iesaka lietotāja ierīcē neglabāt nekādus tieši identificējošus datus un jebkurā gadījumā šādus datus pēc iespējas ātrāk dzēst.

EDAK pilnībā atbalsta ieteikumos minēto pieeju, ka, tiklīdz krīze būs beigusies, šādu ārkārtas sistēmu vairs nevajadzētu izmantot, un, kā vispārējs noteikums paredz, savāktie dati būtu jādzēš vai jāanonimizē.

Visbeidzot, EDAK un tās locekļiem, kas ir atbildīgi par konsultēšanu un nodrošina VDAR un E-privātuma direktīvas pareizu piemērošanu, būtu pilnībā jāiesaistās visā šo pasākumu izstrādes un īstenošanas procesā. EDAK atgādina, ka tā plāno drīzumā publicēt pamatnostādnes par atrašanās vietas noteikšanu un citiem izsekošanas rīkiem saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu.

EDAK jebkurā gadījumā arī turpmāk ir gatava sniegt norādījumus ES iestādēm un visām ieinteresētajām personām, kas iesaistītas minēto mobilo lietotņu izstrādē un izmantošanā cīņā pret Covid-19.

Ar cieņu

Andrea Jelinek